

nibus, nec Europæ, Asiæ, atque Africa limitibus, nec cognati sanguinis Legibus, aut vinculis definiri, atque coerceri possit. Hominum animis (vt alicubi Pausanias scribit) cum alia quæ insunt, tum maxumè luctu cupido, quasi vim adfert; incitans ad malè agendum. Cui humanitas, (vt ait Antonius Peretz, *aphorism. fol. 251.*) non unum accipitrem satiare; eius verò cupiditatibus, nec totus Mundus sufficere videtur. Una & ea vetus bellandi causa est, libido Imperij & diuitiarum. Ingenuè Barbarus ille apud Tacitum: *Annal. 15.* Id in summâ fortunâ æquius, quod validius; & sua retinere privatâ domus, de alienis certare, Regia laus habetur. Ad bellumque movendum, plerumque non quaritur Iustitia, sed occasio tantum opportuna. Etiam utcumque operosè Romanos Albericus Gentilis defendat, in libro 2. de *Armis Romanis*, Verissimum tamen illud Salustij est; Romanis cum nationibus, populis Regibus cunctis, unam & veterem causam bellandi fuisse, Imperij cupidinem profundâ, & diuitiarum. Attamen plerumque iustæ causæ prætexuntur. Ac Attila, qui causas bellorum nullas sequebatur, odium meritis omnium fuit. Inde ipsi etiam Turcæ quarunt belli causas speciosas. Albericus Gentilis, *lib. 1. de iure belli, cap. 7.* Vereque Thomas Morus:

Regibus ex multis Regnum cui sufficit unum,

Vix Rex unus erit.

Regibus è multis, Regnum benè qui regat vnum,

Vix tamen unus erit.

Sed tamen, meliores ut reddantur, non vt amplificentur diriones, æcurandum est magis; internumque augmentum, præponderat sui naturæ externo. Ragguagl. d. *Parnass. cent. 3. cap. 10.* Nam & difficilior est; tueri & conservare Imperium, quàm illud amplificare. Botero, 1. *dell. ragion. d. stato fol. mih. 5.* Latherus de *censu, lib. 3. cap. 8. num. 19. & c.* In turbas & discordias pessimo cuique maxima vis pax & quies, indigent artibus bonis. Difficilius est, dicente Floro, provincias obtinere, quam facere: viribus parantur, iure retinentur. Et Livius, alicubi, excellentibus ingenii, citius defuerit ars, quàm civem regant, quam quàm superent hostem. Ac si quis Princeps reverâ quod alij, quaritant, assequi cupit; bonus potius, quàm magnus dici laboret. Fundi nostri calamitas, ex eo est, quod parvipendimus, vel negligimus ea quæ habemus, & nimium aestimamus ac adpetimus aliena. La Noue. *Discurs. 7.* Ambitio laudabilis & optima est; benè gubernare provincias suas, non cum sanguine & periculo, occupare ea, quæ sunt aliorum. Sicque Magnatibus Boccalini suadet, 2. *ragl. 6. che la soverchia ambition loro, sfogassero nel far acquisto della segnalata gloria di ben governar i popoli, che Iddio ha conceduti loro; non con l' emptio mezzo degl' incendij, delle rapine, & del' effusion di copia grande di sangue humano, affettar gli stati altrui.* 2. Suade